

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Логвинова М. О.

Наук. керівн. : д-р геогр. наук, проф. **Немець Л. М.**
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Останніми роками регіональний ринок праці, як і в цілому в Україні, функціонує у невизначеній соціально-економічній ситуації. Така нестійкість та сучасні диспропорції в попиті і пропозиції, характерні для даної сфери, відчувають на собі як чоловіки, так і жінки. Трудовий кодекс України, що регламентує трудові відносини, не містить дискримінаційних законодавчих норм за статевою ознакою. Тому можна зробити висновок, що законодавчо права чоловіків і жінок як у суспільстві в цілому, так і в сфері суспільної праці рівні, а гендерні нерівності, що виникають на практиці, є результатом дискримінаційних явищ у сфері трудових відносин, тому виникає актуальність даного дослідження [3].

Ринок праці Харківської області є досить великим, тому для нього характерна наявність гендерних проблем у сфері зайнятості населення. Аналіз ринку праці Харківської області, вирішення гендерних проблем потребує ретельного суспільно-географічного дослідження.

Мета дослідження: проаналізувати сучасний стан на ринку праці Харківської області, виявити гендерні проблеми та запропонувати заходи щодо їх вирішення.

В даний час на території Харківської області проживає 2,7 млн. осіб, із них 53,7 % – жінки та 46,3 % чоловіки. Слід зазначити, що найбільш економічно активними на ринку праці Харківської області є чоловіки у віці 25-49 років. Співвідношення економічно активного населення працездатного віку серед чоловіків та жінок у Харківській області становить відповідно 53,5 % та 46,5 % (рис. 1). Саме ці групи населення найбільш конкурентоспроможні на ринку праці. Їх економічна активність орієнтована на отримання прибутку для забезпечення родини [11].

Чисельність жінок у працездатному віці у Харківській області суттєво відстає від кількості чоловіків: 46,6 % та 53,4 % відповідно (рис. 2) [11].

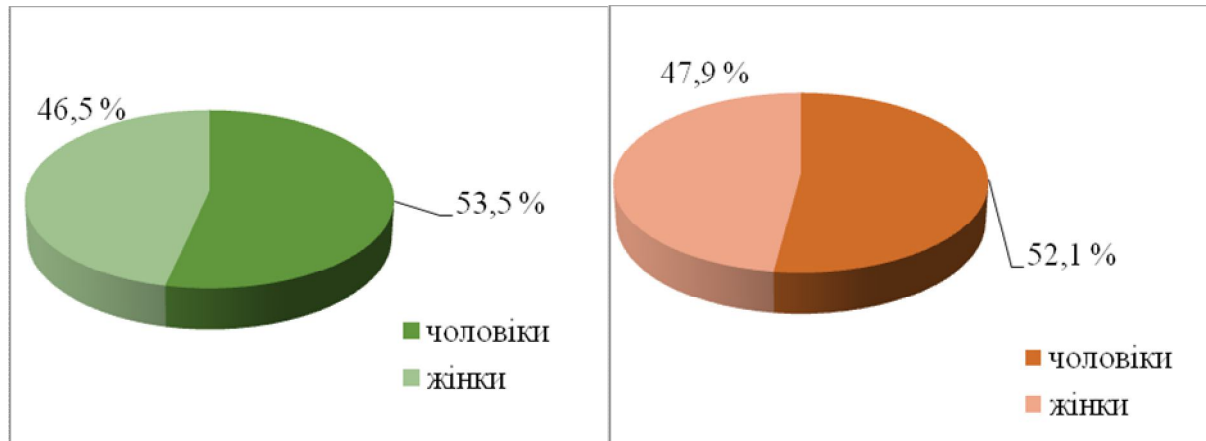

Рис. 1. Співвідношення економічно активного населення серед населення працездатного (рис. а) та непрацездатного віку (рис. б) за статевим складом у Харківській області [11]

Крім того, для Харківської області характерний більш високий рівень освіти серед жінок у порівнянні з чоловіками. Так, у складі економічного активного населення області серед жінок 35,4 % мають вищу та неповну вищу освіту, 32,5 % мають середню професійну освіту та 9,1 % жінок не мають повної середньої освіти. Серед чоловіків даний показник становить 11,5 % [7].

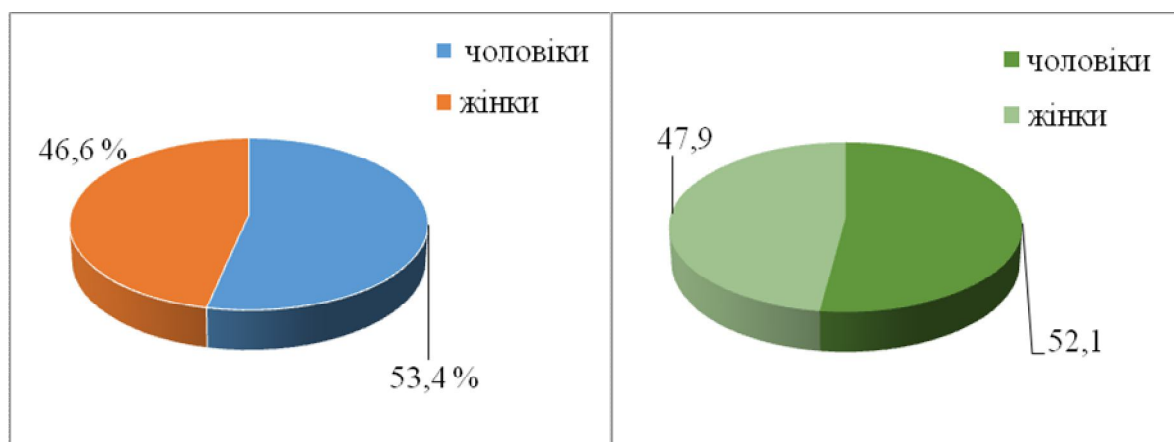

Рис. 2. Співвідношення зайнятих серед населення працездатного (рис. а) та непрацездатного віку (рис. б) чоловіків та жінок у Харківській області [11]

Для Харківської області в цілому та її районів, зокрема, характерна така проблема на ринку праці, як гендерна сегрегація, яка полягає у розподілі чоловіків та жінок на посадовому рівні, виникненню поділу праці за статевою ознакою, виділенню окремо «чоловічої» та «жіночої» роботи. Жінки працюють переважно у таких сферах як: офісні службовці, торгові працівники, у сфері громадського харчування тощо [1].

Ще однією проблемою розподілу професій за статевою ознакою є диференціація у заробітній платі. Традиційно виділяють галузі, у яких працюють лише жінки. До таких галузей на території Харківської області належать система освіти, де жінки становлять 85,3 % від загальної кількості зайнятих, охорона здоров'я (79,2 %), сфера громадського харчування та торгівлі (69,7 %). Традиційно «чоловічими» професіями вважаються будівництво, де працює 78,5 % чоловіків та надання транспортних послуг, де зайнято 26,3 % жінок.

Збільшується роль жінок, зайнятих у адміністративному управлінні на різних рівнях, оскільки у жінок більш розвинені професійні якості, що важливо для роботи у сфері малого підприємництва. Право жінок на участь у політичному і загальнодержавному житті закріплено в міжнародних стандартах та національному законодавстві держав-учасників ОБСЄ, у тому числі і в Україні. Це відноситься до можливості жінок брати участь на рівній основі з чоловіками в усіх сферах і на всіх рівнях політичного та суспільного життя і в ухваленні рішень.

Статистика свідчить, що у політиці нижчих рівнів – на міському, обласному рівні жінки майже рівні за кількістю із чоловіками. Цю ситуацію можна схарактеризувати як таку, що з невідомих причин, традиційно для України, жінку не допускають до керівництва в державному апараті.

Гендерний аналіз кадрового складу обласної та районних державних адміністрацій свідчить про наявність серйозних гендерних проблем. Посади державних службовців у Харківській обласній раді та районних державних адміністраціях області займають в основному жінки – 2482 жінки проти 771 чоловіків, що становить 76,3 % від загальної кількості працюючих. Серед загальної кількості працюючих жінок у апараті Харківської обласної державної адміністрації працює 57,0 % жінок, у

районних державних адміністраціях – 78,6 % жінок, у Головних управліннях облдержадміністрації посади займають 70,7 % жінок [7].

Для території Харківської області, як і для України загалом, характерна наявність стереотипів у прийнятті жінок на роботу. Часто роботодавці приймають жінок на менш корисні посади, оскільки часто жінки поєднують роботу із сімейними обов'язками. Тому роботодавці довіряють жінкам менш ефективну працю, проте таку, яка орієнтовна на кар'єрне та професійне зростання, підвищення рівня кваліфікації, що є дискримінаційним для жінок [6].

Аналіз структури безробіття по території Харківської області дає зробити висновок, що кількість безробітних жінок дещо менше кількості безробітних чоловіків, що пов'язано із загальним перевищенням співвідношення кількості чоловічого економічно активного населення над жіночим. Проте негативною особливістю для населення Харківської області характерне збільшення кількості безробітного населення [11].

В Харківській області офіційно зареєстровано 93,4 тис. осіб, що становить 7 % від загальної кількості економічно активного населення області [9]. Частка жінок серед загальної чисельності безробітних у Харківській області становить 45,5 %.

Розглядаючи причини втрати роботи серед жінок Харківської області, можна сказати, що 27,5 % жінок втратили роботу у результаті звільнення з економічних причин, 13,0 % звільнились за власним бажанням, 2,1 % жінок не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів. Більше 30 % із загальної кількості безробітних жінок мають неповнолітніх дітей, 2 % жінок Харківської області – самотні та багатодітні матері [11]. У складі економічно неактивного населення за статтю як у працездатному, так і після працездатному віці переважає жіноче населення (відповідно 61,6 % та 38,5 % у працездатному віці та 65 % та 35 % у після працездатному віці) [11].

Отже, вагомими аспектами дискримінації жінок у Харківській області є складність у працевлаштуванні за фаховою освітою, труднощі у посадовому просуванні, більш тривалому, ніж у чоловіків, періоді безробіття, зайнятість у низькооплачуваних галузях. Тому головними

заходами щодо реалізації гендерної політики у Харківській області мають бути: підвищення представництва жінок у всіх органах влади, боротьба з насильством над жінками, заохочення кредитування жіночого бізнесу.

Література

1. Возний К. З. Гендерні аспекти зайнятості: українські реалії і світовий досвід / К. З. Возний // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 1. – С. 69–80.
2. Гендерний аспект оплати праці на українських підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua>.
3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 1263-VII від 13 травня 2014 року, № 15, ст. 97) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
4. Кривець О. О. Суспільно-географічний гендерний аналіз ринку праці в Україні / О. О. Кривець // Економічна та соціальна географія: наук. зб. – 2011. – Вип. 62. – С. 110–117.
5. Міста та райони Харківської області у 2015 році (статистичний щорічник) [за ред. О. Г. Мамонтової]. – Х.: Харківське обласне управління статистики, 2016. – 577 с.
6. Мезенцева Н. І. Гендер і географія в Україні: Монографія / Н. І. Мезенцева, О. О. Кривець. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. Офіційний сайт Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua>.
10. Стратегія розвитку Харківської області на період до 2020 року. – Режим доступу : <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16203/>
11. Харківська область у 2015 році (статистичний щорічник) / Головне управління статистики у Харківській області [за ред. О. Г. Мамонтової] [Електронний ресурс]. – Харків, 2016.